

Interviews

Als je interviews gebruikt in je documentaire, dan weet je waarom. Je hebt je afgevraagd of je de informatie niet effectiever via een korte voice-over kunt geven of nog beter: via beelden. En je hebt je dat nóg een keer afgevraagd, omdat je weet dat het een lastige vraag is die je te snel met "nee" beantwoordt. Je hebt je afgevraagd waarom je deze man of vrouw interviewt en geen ander. Je hebt je beseft dat het feit dat je iemand in beeld wilt laten spreken belangrijker is dan de informatie die hij gaat geven. Als je dat allemaal hebt gedaan, dan kun je mooie interviews gaan maken.

Een goed interview krijg je door mensen zo ver te krijgen dat ze graag en uit zichzelf vertellen. Dat is iets anders dan dat ze graag praten. Ga met een camera en microfoon de straat op en vraag een willekeurige voorbijganger zijn mening over iets waar hij geen verstand van heeft, en de kans is groot dat je er een van hem krijgt. Niet dat die mening ertoe doet, of doordacht of interessant is (veel journalisten schijnen te denken van wel), maar je krijgt hem.

Voor een documentaire wil je een verhaal horen dat er wél toe doet. Dat krijg je niet door scherpe vragen. Dat krijg je niet door meningen voor te leggen die jij denkt dat de geïnterviewde heeft. Als ze het gevoel krijgen dat jij als interviewer de touwtjes in handen hebt, klappen ze meestal dicht. Ook geïnterviewden zijn meestal amateurs: het is allemaal nieuw voor hen. Als je wilt dat ze hun verhaal vertellen, dan moet je ze daartoe stimuleren. De eerste en belangrijkste stap daarin is mensen op hun gemak te stellen. Dat is een reden waarom het goed is mensen te interviewen op vertrouwde locaties en tijdens routinematige bezigheden - ook als het je alleen om hun woorden te doen is. Door een handeling worden ze afgeleid van het feit dat er een camera op hen gericht staat. Je kunt interviewen tijdens het autorijden, bijvoorbeeld, of als ze de was in de machine stoppen. Het is natuurlijk helemaal mooi als die bezigheid en die locatie iets over je verhaal zeggen. Als je een directeur van een kinderdagverblijf interviewt, doe je dat het liefste in het kinderdagverblijf en niet bij haar thuis of op zo'n saai kantoor.

Vorbereiding

Een goed interview begint met een goede voorbereiding. Niet iedereen is geschikt om een interview te geven. Sommige mensen zijn te zelfbewust of vinden het te eng, waardoor er niets of juist te veel uitkomt. Sommige mensen schieten direct en altijd in de verdediging. En sommige mensen zijn domweg te saai. Daarom is het goed in de voorbereiding met een audiotape een aantal kandidaten op te nemen. Begin met een informeel gesprek en begin daarna over het onderwerp. Je kunt thuis alles terugluisteren en in alle rust besluiten wie het meest geschikt is.

Als je weet met wie je gaat praten, zorg er dan voor dat je heel goed weet waar jullie het over gaan hebben. Vind uit wat je nog niet weet over het onderwerp. Denk niet dat, als je maar goed doorvraagt, je vanzelf ook een goed interview krijgt. Je moet het gesprek kunnen sturen. Google. Ga naar de bibliotheek. Doe een voorgesprek als je denkt dat dat nuttig is. Praat met collega's of vrienden van de geïnterviewde over het onderwerp. Zij kunnen je vaak een andere invalshoek op of informatie over het onderwerp geven, die anders in het interview niet naar boven zou komen. Als hulpmiddel kan de geïnterviewde een lijst met nuttige vragen die je zou kunnen stellen voor je maken, maar sta altijd boven zo'n lijst, en maak duidelijk dat je je waarschijnlijk slechts deels aan de lijst zal houden. En bovenal: weet waarom je deze man of vrouw interviewt.

Vertel de geïnterviewde duidelijk waarom en voor wie (welke doelgroep of opdrachtgever) je de documentaire maakt en wat je insteek is. Leg uit dat je maar een klein gedeelte gaat gebruiken, maar dat het in de montage pas mogelijk is te zeggen welk gedeelte precies. Vaak wordt er uit een halfuur interview maar één minuut gebruikt. Als de geïnterviewde dat niet weet, zal hij zich met dat ene minuutje niet serieus genomen voelen.

Soms maak je een interview in een 'Vijandige' situatie, bijvoorbeeld als je documentaire een aanklacht is tegen een sportschoenenfabriek en je de directeur interviewt. Geef openheid van zaken. Geef aan wat andere partijen gezegd hebben, liefst ruim van tevoren, zodat hij een weerwoord kan geven. Je kunt iemand ook overvallen, zoals Michael Moore dat graag met zijn tegenstanders doet, maar je geeft zo iemand dan niet een eerlijke kans vergeleken met de anderen in je film. En weersta ook de verleiding om achteraf alleen die stukjes uit het interview te gebruiken die je makkelijk kunt weerleggen. Een goede aanklacht neemt zijn aangeklaagde serieus.

Omdat een interview niet valt onder de categorie 'natuurlijk gedrag' - integendeel zelfs - kun je de geïnterviewde best een beetje betrekken bij de voorbereidingen voor zover hij zinnige input kan geven. Dat voorkomt dat hij al te veel het gevoel heeft dat hij in zijn huis overvallen wordt door een film-crew en dat hij moet wachten tot al die drukke mensen klaar zijn en hij plotseling zijn 'grote show' moet geven. De cameraman of de regisseur kan aan de geïnterviewde vragen waar hij het liefste zou zitten, of overleggen welke achtergrond het meeste over hem zou zeggen. De geluidsman doet de geïnterviewde een dasspeldmicrofoontje op, en legt er even kort wat over uit. Je kunt van tevoren wat vraagjes stellen. Interviews lichtje meestal degelijk uit. Leg uit dat dat een half uurtje duurt, zodat hij even iets anders kan gaan doen. Zorg dat je in dat half uurtje helemaal klaar bent, dat er een verse videotape in de camera zit en dat het geluid en licht goed zijn afgesteld.

Van tevoren heb je de crew goed uitgelegd hoe je het interview wilt opnemen: wat voor kaders wil je, wanneer wil je wisselen van kader, wat voor cut-aways wil je in ieder geval, et cetera. Als een cameraman ervaren is in interviews opnemen, check dan of zijn idee van een goede coverage dezelfde is als het jouwe. Weet of je de vragen mogelijk ook in de film wilt laten zien. Zo ja, dan is de reactie van de geïnterviewde op de vraag van belang om te filmen. Zo nee, dan kan de cameraman goed van kader wisselen tijdens de vragen.

De opnames

Zodra het interview begint, is de onzichtbare wand er weer tussen geïnterviewde en de crew, op de regisseur/interviewer na. Als de geïnterviewde niet op zijn gemak is, stel je eerst een aantal niet relevante vragen die zijdelings met het onderwerp te maken hebben. Als de geïnterviewde echt niet op zijn gemak is, kun je zelfs over het weer beginnen en net zo lang over koetjes en kalfjes praten (terwijl de camera - al dan niet schijnbaar - loopt!) tot hij enigszins gewend raakt aan de camera en wat meer ontspannen wordt.

Sommige interviewers willen zichzelf niet in de film horen en laten daarom de geïnterviewde de vraag herhalen. ("Of ik vaker varkens slacht?" of "Ja, ik slacht vaker varkens".) Doe dat niet. Het is onnatuurlijk, en dus zit het een goed gesprek in de weg. Het ziet er ook nog eens raar uit. Als je per se wilt dat jouw vragen niet in de documentaire terechtkomen, dan moet je open vragen stellen, zodat je antwoorden krijgt die te gebruiken zijn zonder de vragen te weten. Geen vragen dus met veel informatie waar de geïnterviewde alleen maar "ja" of "nee" op hoeft te antwoorden, zoals je zo vaak in sportinterviews ziet, waar de interviewer meestal meer vertrouwen heeft in zijn eigen

formuleringsvermogen dan in dat van een spierbundel. Het is de bedoeling dat de geïnterviewde iets vertelt, niet de interviewer.

Open vragen stellen is sowieso het beste wat je kunt doen. "Hoe zie jij deze zaak?" "Wat gebeurde er toen?" "Waarom heeft hij dat volgens jou gedaan?" "Je vertelde net over je scheiding. Mag ik daar wat over vragen? Waarom is het misgelopen?" Probeer geen informatie die jij wilt horen uit hen te trekken, maar laat hen uit zichzelf vertellen over wat ze weten of wat hen aan het hart gaat. Je hebt van tevoren bedacht waar je naar op zoek bent. Maar als je bepaalde statements uit iemand probeert te forceren, zal een geïnterviewde al snel ongemakkelijk en dus ongeloofwaardig overkomen. Door mensen vrijuit te laten praten en vervolgens goede vragen te stellen, krijg je watje wilt. Bedenk datje minstens 95% van het interview toch niet gaat gebruiken.

Goede vragen stellen is belangrijk, maar het bedenken van die vragen is weer een valkuil. Als je te veel bezig bent met bedenken welke vraag je hierna gaat stellen, vergeet je te luisteren. En goed luisteren is een absolute vereiste voor een interviewer. Het gaat tenslotte om materiaal voor je documentaire. Als je niet luistert, mis je de kans om dóór te vragen als iemand een interessant onderwerp aanroert. Daarnaast is goed luisteren de enige manier om iemand te stimuleren om te vertellen. Luister dus. De volgende vraag kun je bedenken als de geïnterviewde is uitgesproken. Dan valt er misschien een stilte, maar die stiltes zijn vaak uitermate nuttig. De cameraman kan van kader wisselen. De geïnterviewde krijgt even een kans om na te denken over wat hij net heeft gezegd. Regelmatig bedenkt hij dan een betere manier om te zeggen wat hij net heeft gezegd (vaak een soort kernachtige samenvatting, erg bruikbaar), of hij bedenkt aanvullende informatie. Stiltes zijn een krachtig wapen van de interviewer.

Na afloop

Vraag *altijd* of je nog iets bent vergeten te vragen en of de geïnterviewde nog iets kwijt wil. En sta er open voor als daar nog een enorm verhaal uitkomt.

Vraag vervolgens terwijl de camera loopt toestemming om het interview voor de documentaire te gebruiken.

Vraag of de geïnterviewde zijn naam en titel wil opschrijven of laat het hem in beeld spellen.

Vraag toestemming om alles te filmen wat er op de locatie is, waar hij het over heeft gehad en waarvan je denkt dat het belangrijk kan zijn. En film dat natuurlijk.

Wellicht wil je een paar shots van de geïnterviewde laten zien in zijn dagelijkse bezigheden, of met bezigheden die illustreren waar hij het over heeft gehad. Film dit altijd na afloop van het interview, nooit van tevoren. Niet alleen omdat je na afloop een beter idee hebt over welke beelden je moet hebben, maar bovendien vraagje de geïnterviewde bij dit soort opnames om te 'acteren' waardoor hij minder op zijn gemak zal zijn. Als je dat vóór het interview doet zal hij tijdens het gesprek nog steeds in dat ongemakkelijke 'acteergevoel' zitten.